

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1216972/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב אברהם שינדלר, הרב מימון נהרי, הרב ציון לודאילוז

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד טל איטקין)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד עמוס צדיקה)

הנדון: חובת הבעל במזונות אשתו אף שרצונו לגרשה ולמרות טענותיו נגדה

פסק דין

הוגש לפנינו ערעור האישה (להלן: המערערת) על החלטת בית הדין האזורי בחיפה שפטר את הבעל מחיוב מתן מזונות לאשתו (להלן: המשיב).

רקע וטענות הצדדים

הצדדים נשואים כשלושים ואחת שנה ולהם שני ילדים בגירים.

המערער עזב את הבית לפני יותר משנה ומבקש להתגרש. המשיבה מבקשת ניסיון שלום בית.

בית הדין האזורי קיים דיון אחד. במהלך הדיון תיאר המערער את המריבות הרבות ששררו בינו לבין המשיבה, מריבות שסבבו סביב היחס לילדיו מנישואיו הראשונים, אי-כיבוד מספיק של אימו (שנפטרה זה מכבר), וכן (עקב פער הגילים ביניהם) אמירות מעליבות מצד המשיבה שהוא זקן וכן אמירות שעניינן מה יוריש לה בעתיד. בבית הדין האזורי הכחישה המשיבה מכול וכול את כל הטענות. לפנינו טענה המשיבה שאך לאחרונה הפליגו יחדיו ביאכטה לקפריסין. לדבריה, אחרי כל כך הרבה שנות נישואין עדיין אפשר לתקן והיא מאמינה בכך.

המשיבה ביקשה מבית הדין האזורי לחייב את המערער במזונות גבוהים של יותר משבעים אלף ש"ח לחודש, וזאת בהתאם לרמת החיים שלה הורגלו הצדדים: מדובר בבני זוג שחיו ברמת חיים גבוהה ביותר, גרו בוילה עם בריכה צמודה. למשיבה עסקים שונים, המערער קבלן בנייה גדול, היו לו בעבר תיאטרון וקאנטרי ועוד.

המערער הודה שבתחילת נישואיו היה עשיר מאוד אך, לדבריו, קיבל החלטות שגויות ולמעשה ירד מנכסיו. המערערת נוסעת במכונית מרצדס ועובדת כעיתונאית במקומון [...]

לדברי המערערת היא משתכרת כאלף ושלוש מאות ש"ח לחודש בלבד ומלבד עבודתה עבדה כתכשיטנית, כתחביב. לדברי המשיב יש לה הכנסות של עשרת אלפים ש"ח לחודש.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הליקויים בהליך שהתקיים בבית הדין האזורי והכרעתו של בית הדין כאמור, בית הדין האזורי קיים דיון אחד בלבד ובמהלך הדיון הכחישו הצדדים זה את זה. בית הדין הדגיש בפסק דינו "בית הדין נותר בבית הספק".

כידוע בתקנות הדיון נקבע סדר הדיון בתקנה נט:

(א) טענות התובע והנתבע וחקירתם.

(ב) עדויות והוכחות.

(ג) סיכומי הצדדים בעל פה או בכתב לפי קביעת בית הדין.

כלומר: בענייננו עמד בית הדין האזורי בשלב ראשוני ביותר – עוד קודם לחקירת הצדדים וקבלת עדויות, כאשר קיים בפני בית הדין מצב של 'מילה' (של המערער דנן) 'מול מילה' (של המשיבה) בלבד, וכאשר עדיין לא התבררו כלל העובדות, עד כמה חמורות המריבות ואם הן כשלעצמן מחייבות את המשיבה בגט – וכבר הגיע בית הדין למסקנה ההלכתית שהיות שהמערער מבקש להתגרש הוא פטור מלפרנס את המערערת.

אם אחר מריבות וויכוחים בלבד אפשר לחייב אישה בגט ולקובע כי הפסידה את מזונותיה ומדורה – כמעט ש"לא הנחת בת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה"!

וכך סיכם בית הדין האזורי בפסק דינו:

מאחר שהמבקש מעוניין להתגרש לאלתר מחמת הטענות הרבות נגד המשיבה המופיעות בפרוטוקול – והגם שהמשיבה הכחישה את המיוחס לה, בית הדין נותר בבית הספק שהרי 'אותְּתִינוּ לֹא רָאִינוּ, אֵין עוֹד נְבִיא, וְלֹא אָתְּנוּ יָדָע עַד מָה' (תהילים עד, ט) – לפיכך אין מקום לחייבו במזונות המבקשת במקום שבו מוכן ומזומן הוא להתגרש לאלתר כמבואר בפוסקים וכדלהלן [...]

הציטוטים ההלכתיים החלקיים שציטט בית הדין האזורי בפסק דינו אינם עוסקים במקרה ראשוני כל כך, שבית הדין האזורי לא בדק וחקר ואף השתכנע במניעיו האמיתיים של המשיב בתיבתו לגירושין. בערעור שלפנינו נטען בכתב התביעה שהמשיב הודה ביחסי אישות מזדמנים עם אחרות. על כן לכאורה יש לבדוק היטב את טענותיו ואת מניעיו האמיתיים לגירושין.

בנוסף, בית הדין האזורי לא בדק כלל את היכולת הכלכלית העצמאית של המערערת, אם היא מאפשרת לה קיום בסיסי ללא פרנסת המשיב, שלא לומר קיום ברמת החיים שאליה הורגלה.

הכרעה

על כן, לאחר העיון במכלול החומר שהונח בפני בית הדין, בית הדין מקבל עקרונית את הערעור.

חובת הבעל במזונות אשתו אף שרצונו לגרשה כל עוד לא התברר והוכח שיש לחייבה בגירושין בית הדין אינו מוצא מקום לקבוע כבר עתה, עוד קודם למתן פסק דין בתיבתו הגירושין או בתיבתו המזונות, כי המשיבה איבדה את זכאותה למזונות. אין בקביעה שכתב בית הדין האזורי שהמבקש (המערער דנן) מוכן להתגרש, משום סיבה מספקת שלא לפסוק מזונות ולו מזונות זמניים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כידוע, כל איש בישראל הנושא אישה כדת משה וישראל חייב במזונותיה ובמדורה, וכמבואר בשולחן ערוך (אבן העזר סימן סט סעיפים א–ב): "כשנושא אדם אשה מתחייב לה בעשרה דברים [...] אלו הן העשרה דברים: מזונותיה וכסותה [...]" ועוד מבואר (שם סימן עג) שבכלל זה חייב אף במדורה ובכלי הבית.

כלומר בד בבד עם הנישואין, יש על כל בעל חזקת חיוב לשלם מזונות לאשתו, חיוב שהוא משורש חיובי האישות.

כל עוד לא הוכח שהאישה אינה זכאית למזונות, הבעל חייב במזונותיה ובמדורה.

יצירת מצב מתמשך שבו הבעל לא מחויב במזונות ובמדור, כאשר אין לאישה מקורות הכנסה משלה אינה נכונה, לכאורה נוגדת היא את ההלכה שנקבעה שהבעל חייב במזונות אשתו.

בנוסף, מצב זה יגרום לאישה לקבל את כל תכתיבי הבעל ובלית-כרירה להתגרש – גם זה נוגד את ההלכה כאשר כאמור בית הדין לא פסק חיוב בגירושין. סברה זו מצויה בפוסקים השונים, שחלקו על הרא"ם שפטר בעל הרוצה בגירושין ממזונות:

כך כתב הבית מאיר (אבן העזר סימן עז סעיף ג):

[...] מה הועיל [– רבנו גרשום] בתיקן [צ"ל: "בתיקון" או "דתיקון"] שלא לגרש בעל כורחה אם הוא ישא אחרת וימנע מזאת כל החיובים [...] ולעניות דעתי [...] ובפרט שהרב הגדול חלקת מחוקק, והוא אחרון, הסכים למעשה שמחויב בשאר וכסות. והכי מסתבר לעניות דעתי דאם לא כן איך יתקיים החרם שלא לגרש בעל כורחה? ואין בעל כורחה גדול מזה [...] על כן לעניות דעתי הסומך על החלקת מחוקק לא הפסיד.

החזון איש (אבן העזר סימן סט אות כא) כתב "דגם לפי דינא דגמרא חייב במזונותיה" – ובמדורה – כל עוד לא קיבלה את גיטה:

אף על פי שמוכן לגרשה ואינו מתעכב רק משום מיאונה [...] לפי זה אחרי שאי אפשר לו לגרשה בעל כורחה בזמן הזה, ממילא חייב במזונותיה וכסותה מדינא [...]

גם בשו"ת בנין עולם (אבן העזר סימן כה אות ב) כתב: "כל זמן שלא קיבלה הגט לידה הוא חייב במזונותיה מצד תנאי כתובה."

וכן בשו"ת בית אפרים (תניינא אבן העזר סימן כ) פסק דלא כרא"ם וכתב:

סוף דבר הכל נשמע: מאחר דהרא"ם והמהרי"ק סוברים בהדיא דאין יכול לפטור עצמו ממזונות, וכן מבואר בשו"ת אדוני אבי זקני מהר"ם מפדואה (סימן יד וסימן יט), וכן מבואר בשו"ת תומת ישרים (סימן קיט) ומהרש"ך (חלק ב סוף סימן לו) – והביאם בכנסת הגדולה (חלק אבן העזר בהגהת הטור סימן ע), וכן הסכימו כל גדולי האחרונים שהבאתי לעיל וכתבו שכך עיקר – כן יש לדון, להורות ולקבוע הלכה לדורות.

ובפד"ר (חלק ג עמ' 185–187) מובא פסק דין מבית הדין הגדול בהרכב הרבנים הגאונים ניסים, זולטי ואלישיב זצ"ל שבו כתבו שהטעם שאין לומר 'קים לי' כדעת הרא"ם:

אם ניתן ביד הבעל לפרוק מעליו עול המזונות ולסלק ממנו חובותיו הנובעות מקשר הנישואין אז יעלה הכורת לפרוץ פרץ בחומת הנישואין ולא הנחת בת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בית הדין האזורי בהחלטתו ציטט את החלקת מחוקק ואת הבית שמואל (בסימן עז) שמשמע מדבריו, לשיטתו, שהם מסכימים לדברי הרא"ם. אולם המעיין בדברי החלקת מחוקק והבית שמואל מגלה שאין הם מסכימים לדברי הרא"ם.

החלקת מחוקק (סימן עז ס"ק ג) המשיך וכתב:

ובאמת מלבד שיש לפקפק על עיקר דברי המזרחי [– הרא"ם] דראיתו אינה ראייה [...] משמע להדיא במקום שאין כופין באיש אין כופין באשה וצריך לקיים לה שאר כסות ועונה [...] על כן נראה למעשה שאין לסמוך על הרב בב"ח [– שסמך על הרא"ם].

גם בבית שמואל (שם ס"ק ו) הביא את שתי השיטות וסיים: "מיהו מתשובת הרא"ש (כלל מב) ותשובת מהרי"ק (שורש קז) ולקמן (סוף סימן קיז) משמע דהוא חייב ליתן לה מזונות וכסות [...]". בבית מאיר (שם) הסביר מדוע אין לומר 'קים לי' כדעת הרא"ם – משום שהרא"ש והמהרי"ק הם שניים כנגד הרא"ם שהוא יחיד, ואין לומר 'קים לי' כיחיד נגד שניים, ובפרט כנגד הרא"ש.

גם הפוסקים החשובים שהזכיר בית הדין האזורי בפסק דינו, שסמכו על הרא"ם, עסקו בנידון אחר לחלוטין – בנדון שבו כבר התברר בבית הדין טענותיו של הבעל ובית הדין קיבל את תביעת הגירושין שלו:

ביביע אומר (חלק ג אבן העזר סימן טו) שצוטט בפסק הדין של בית הדין האזורי ושב עסק מרן הראשון לציון זצ"ל בדעת הרא"ם מדובר על נידון שהובא בשו"ת ישכיל עבדי ושב חייב בעל הישכיל עבדי את הבעל במזונות אשתו בניגוד לדעת בית הדין האזורי. עליו כתב ביביע אומר:

מדובר בדבריהם בתוך טענות הצדדים שהאשה נפרדה מבעלה, ומכיון שמוכן להשלים עמה ולקבל עליו כל דברי חכמים, ובכל זאת אין האשה מסכימה לחזור לביתה ולחיות עמו בשלום ובמישור, ודאי שאין לה מזונות, כיון שהמניעה ממנה [...]".

אולם כאמור בנידון דידן מדובר בדיון ראשון ובטענות ראשוניות כשהצדדים מכחישים זה את זה.

גם פסק הדין של בית הדין הגדול בהרכב כבוד הדיינים הראשון לציון הרב יצחק יוסף, הרב יצחק אלמליח והרב יעקב זמיר שליט"א – שצוטט בפסק הדין של בית הדין האזורי – עסק בנידון שבו התבררו העובדות בבית הדין האזורי ולפיהן בית הדין קיבל את טענת הבעל בדבר מאיסותו באישה 'באמתלא מבוררת' ורק אחר כך פסק בית הדין את שפסק.

יצוין שבאותו פסק דין נכתב: "ולמעשה נהגו בתי הדין הרבניים לחייב את הבעל במזונות ודלא כהרא"ם [...]".

על כן, כאמור, כאשר מדובר בנדון כנידון דידן, בשלב כה ראשוני של דיונים, אין מקום לסמוך על פסקי דין שעסקו בתיקים שבהם התבררו העובדות וניתנו בהם פסקי דין ושבהם פטרו את הבעל מחבותו במזונות אשתו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

השבה רטרואקטיבית אם לעתיד יתברר ויוכח שהאישה חייבת בגירושין והפסידה מזונותיה בית הדין קובע שאם בעתיד יחייב בית הדין האזורי את המערערת בגט ויפסוק שהמשיב פטור היה ממזונות אשתו, יוכל המשיב לבקש החזר רטרואקטיבי של דמי המזונות ששילם. במקרה שבתיק זה יוכל בעתיד המשיב בנקל לגבות את הכספים מחלקה של המערערת ברכוש המשותף כיוון שנראה שמדובר בתיק שבו יש רכוש רב.

כלומר: הליך זה של פסיקת מזונות זמניים כלל לא יפגע בזכויותיו של המשיב. אם אכן ייפסק בעתיד שלא הייתה המערערת זכאית למזונות – כל הכסף יוחזר לו על פי פסק דין.

פסק דין

לאור האמור בית הדין פוסק:

- א. הערעור מתקבל.
 - ב. החלטת בית הדין האזורי מיום י"ב באדר א' תשע"ט (17.2.19) באשר למזונות המערערת – מבוטלת.
 - ג. החלטת בית הדין הגדול ניתנת כסעד זמני ודחוף ולאור רמת החיים הגבוהה בה חיו הצדדים ומדין "עולה עמו".
 - ד. בית הדין מחייב את המשיב לשלם לאלתר את כל החיובים השוטפים של הבית שבו מתגוררת המערערת (ובכלל זה חובות העבר): חשמל, מים, ארנונה, טלפון, טלפון סלולארי. כן מחייב אותו בית הדין בתשלום ההוצאות הרפואיות של המערערת כפי שהיה בעבר, וכן עליו לשלם את חוב המשכנתה על הבית ואת החוב בגין הרכב שבו נוסעת המערערת.
 - ה. בנוסף, בית הדין מחייב את המשיב לשלם למערערת בעבור מזונותיה השוטפים סך של 5,000 ש"ח לחודש מיום י"ב אדר א' תשע"ט (17.2.19) ואילך.
 - ו. פסק דין זה למזונות זמניים יהיה בתוקף עד לפסק דין סופי שיוציא בית הדין האזורי בתביעת הגירושין שהוגשה בפניו.
 - ז. אם לבסוף בית הדין האזורי יגיע למסקנה שיש לחייב את המשיב במזונות – עליו לשמוע את הצדדים בעניין הוצאותיהם ורמת החיים בה חיו, ובהתאם לכך לקבוע את שיעור המזונות הקבועים, ואת מועד תחולתם.
 - ח. אם בית הדין האזורי יגיע למסקנה שלא מגיעים למערערת מזונות, הסכומים שישולמו למזונותיה על פי פסק דין זה, יקוזזו או ייפרעו מחלקה ברכוש המשותף.
 - ט. בית הדין מורה על סגירת התיק.
- ניתן ביום כ"ז בסיוון התשע"ט (30.6.2019).

הרב ציון לודאילוז

הרב מימון נהרי

הרב אברהם שינדלר

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה